

Redactiunea

se afla in

Strat'a lui Leopoldu Nr. 44.

Scrisorile nefrancate nu se primescu decâtu numai de la correspondintii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisori anonime nu se publica. Articlii trimisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere expresa se returna.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Joi-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune :

Pre trei lune . . . . . 3 fl. v. a.
Pre siesse lune . . . . . 5 „ „ „
Pre annulu intregu . . . . . 10 „ „ „

Pentru Romania :

Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
Pre 3 „ 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni :

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrale
pentru fiecare publicatiune separata.
In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Budapest'a, 5/17 Juniu 1874.

In sied. de eri a Camerei deputatiu Ungariei ministrulu presied. Bittó, intrebaria dep.-lui Várady despre sendele camerei in restulu sesiunii es. respunde, că a fara de novell'a act. si legea de incompatibilitate se voru pertractá si votá urm. proiecte de legi: Conventiunea inchiaia cu Romania; concessiunea liniei ferr. Tisov'a-Orsiov'a; apoi modificatiunile concessiunilor Arrabon'a-Soproniu si Gallei fer. pre vallea Vagului. Dupa terminarea acestoru-a. sesiunea se va deschide. — Conventiunea cu Romania nepotendu-se face nici o schimbare trins'a, ci fiindu a se primi in totulu asiá precum este, — va trece fara dissiune prin urmare acest'a precum si simbarile la doue concessiuni amintite mai susu se voru termina in doue, si siedintie; cu tote aceste pucinele de ce mai sunt inapoi d'in lun'a cur. ná voru fi de ajunsu pentru debatarea a supr'a momentoseloru doue legi ceute prin sectiuni si prin commiss. intr. in cátu se pote de acum prevedé a siedintiele camerei se voru prelungi pana cátra 5-10 Juliu. — Novell'a electorale mai alessu, va fi obiectu de multe si viue discussiuni. Deputatii nat. ppos. inca se desceptara in or'a a unupredicea, spre a se consultá a supr'a illoru de facutu. Asta-di clubulu va dá conferintia in locuinti'a dlui dep. Traianu Doda.

Dfariulu „Hon“ in nr. seu de samata au publicatu nesce observatiuni a partei novellei elect. relativa la Transilvania, scrise, precum dámu cu soletela. de acellu-a-si inaltu functionariu m. care mai scrissesse in asta privintu sunt doi anni, totu in „Hon“ memoabile observatiuni tote basate pre d'neresturnabile. Red. dfariului „Hon“ cunosce in sa si cá nu se pote face nici desceptiune in contr'a dateloru chiare a lumin'a sorelui, — inse! — adauge aheral'a Red. a liberalului organu opus. — sunt momente politice, cari nu permittu, ca magiarii se fia drepti facia a romanii d'in Trasilv. Sublime si caracteristica marturisire! Dara „Hon“ cu magiarii sei, fia fricosi, fia intoleranti, nu perdia d'in vedere, cá romanii ont d'in neamulu lui „tiene minte!“ — nu meritu inse trebue se recunoscemu a redactiunii dfariului „Hon“ acellu-a te, cá n'au inchisu colonele salle d'in tea adevurul, care e atátu de potante, incátu, nu ne indoimu, multi d'in itorii sei voru dice in inim'a loru Nedreptate se face Transilvanie“ si voru rosaf de incitarea guvernului loru a majoritatii camerei. Reproducendu ai la valle observatiunile d'in „Hon“ ale pseudonimulu Y. (recte D. I. . . . .) credemu cá facemu bunu serviciu nu numai cititorilor nostri ci si deputatoru rom. d'in Camera, suppetandu-le pretioasele date cuprinse in memoratulu articlu.

Diariele austro-unguresci si intre acestea „P. Lloyd“ atribue mare importantia demisiunii lui Kuhn si schimbabilor intemperate in sinulu ministerului de resbellu. Cu tote rectificari ce se facu d'in locurile competente de la Vienn'a, cá si demisiunea si schimbabilor, fiindu pure personali, n'au de a face cu politic'a, lumea nu vre se credea, ci prognostica mari prefaceri in

totu sistemulu milit. — Caus'a demisiunii lui Kuhn se dice a fi: neintellegera intre d'insulu si Archiducele Albrecht, in cestiunea regulamentului de inaintare a officiarilor milit.

Expeditiunea cruciata in contr'a slovacilor si specialminte in contr'a gimnasieloru slovacesci, pornita de renegatul vice-prefectu Grünwald, spriginita de chauvinismulu magiaru allu unoru municipie si fomentata de insu-si pasi'a de la interne, cu invederat'a conniventia a guvernului, la a carui ordine se si tiend' incuistiunea ispanica in contr'a gimnasieloru slovacesci, fara a se fi potutu descoperi nemica ce ar justificá atát'a ferocitate turbata, ne face a exprime indignatiunea ce provoaca atare procedere menita a essacerbá spiritele nu numai alle omenilor ce tiendu la nationalitatea lor, ci a toturoru omenilor de bine, d'in a caroru inima nu s'a stinsu inca semtiulu de dreptate. Pasi'a de la interne, care porni antáiu attentatele salle neconstitutiunali in contr'a Rloru, apoi a sassiloru acum in contr'a Slovaciloru, merita a fi pusu sub accusa, precum o ceru mereu municipiele sassesci. In lips'a deputatoru cu sentiminte nat. slovacesci, deputatii rom. trebue se redice cuventulu in camera spre a tuná unu „Non plus ultra!“ nebunatacei omnipotentie ministeriali.

Observatiuni

asupr'a censului electoralu de 8 fr. 40 cr. stabilitu in comitatele, districtele si scaunele sassesci — secuiesci din Transilvania.

I.

Legea electorala aflatore actualmente in studiulu sectiuniloru Camerei, si 'n specialu partea ei privitoare la censu, preocupa adi in mare parte opiniunea publica, si-acest'a nu fara cauza intemeiata; cá-ci de precisarea essacta a censului electoralu depinde, ca diet'a sa fia productulu vointiei majoritatii din tíerra; de ea depinde, ca dreptulu electoralu, cellu mai frumosu intre drepturile politice, — se fia practicat nu numai d'o parte, dara de integritatea poporului.

D'in acest'a cauza nu se pote in destulu aprobá, dispositiunea ministrului de interne, prin care se conserva status-quo din 1848 pana atunci, pana candu anomaliele distributiunii dariloru nu se voru esterminá prin introducerea noului catastro de contributiuni, atunci numai fiindu possibile precisarea acellei cifre contributionale, d' in care nasce dreptulu electoralu.

Daca dar' totu-si redicu cuventulu contr'a censului precitatu de 8 fr. 40 cr. caus'a e, cá proiectulu ministerialu in privint'a comitateloru, districteloru si scauneloru transilvanene s'a abatutu de la bas'a d'in 48, atunci, candu dice in §. 6. allu proiectulu de lege, cá: „punctulu c) din §. 4. allu seriei II. din legea transilvanena de la 48 se aplica astfelu, ca darea directa de 8 fr 40 cr. precisata acolo, numai atunci assigura contribubilulu dreptulu electoralu, candu ea nu cuprinde in sine contributiunea personala si cea pentru dessarcinarea pamentului.

Dupa parerea nostra in Transilvania censulu de la 48 numai atunci ar mai poté figurá ca censu electoralu, candu s'ar sustiené inca si adi sistemulu

contributivulu din nainte de 48, ad. candu objectele de contributiune ar fi inca si a-di acelle-a ce au fostu la 48, si candu dupa objectele essistente asta-di darea ar fi distribuita in asemenea proportiuni. Lipsindu inse acest'a, sustiencerea censulu de 8 fl. 40 cr. stabilitu in 48, este nu numai ilegalá, despoindu de dreptulu electoralu pre mii de alegatori cu censulu din 48, — dar este totu odata si contradictoria spiritului si literiei legi electorale supuse camerei, prin care lege se afirma susu si tare, cá ea esclude intentiunea de a miciorá numerulu electoriloru.

Dupa acesta introducere, permittani-se a espune cátu se pote mai pre scurtu diferentia dintre proportiunea contributionala din 48 si aceea din 74, numai astfelu potendu-ne pune in positiunea de a judecá, daca censulu de 8 fl. 40 cr. din 48 e aplicabile si a-di? ori daca e necesaru a stabili unu altu censu pentru Transilvania?

Inainte de 48 comunele Transilvaniei, cu privire la dare, erau distribuite in patru parti; acestu sistem contributionalu s'a sustienutu de la 1820 pana la 1854, adeca de la desfiintarea „conscriptiunei Czirakiane“ pana la introducerea provisoria a catastroului; motivele acellei contributiuni apoi erau: I pamentulu, II vitele, III capulu.

I. Darea pamentului pentru aratori se precisa prin cubuli, presupunendu-se recolta de doui cubuli la fiacare jugeru de pamentu, ér pentru cosasi se precisa dupa cátfmea carreloru de fenu, presupunendu 30 portiuni de cáte 8 pundi portiunea pentru fiacare carru, si cinci asemenea carre de fiacare jugeru, adeca luandu-se de basa 12 centenare. In comunele de I categoria, fara privire la calitatea diferiteloru parti de pamentu se platiá 24 mon. c. respectiv 42 creitari v. a. de pamentulu correspondentu unui cubulu; si fiindcá pentru fiacare jugeru se presupunea 2 cubuli, asiá darea contributiunea unui jugeru erá de 48 cr. mon. c. resp. 84 cr. v. a. In comunele de categori'a II cubululu producea contributiune de 20 resp. 35 cr. v. a. prin urmare jugerulu 70 cr. v. In comunele de categori'a III. si IV. contributiunea unui cubulu erá de 16 resp. 28 cr. v. a. si astfelu pentru jugeru 56 cr. v. a.

Contributiunea corespundietoria unui carru de fenu in tote comunele Transilvanene erá 4 cr., adeca 20 cr. m. c. resp. 35 cr. v. a. de fiacare jugeru. Pentru unu jugeru de via calculandu-se 20 vedre de mustu, si pentru fiacare vedra 3 resp. 5 $\frac{1}{2}$ cr. v. a. contributiunea directa unui jugeru erá de 1 fl. resp. 1 fl. 5 cr. v.

II. Darea viteloru avea urmatorele proportiuni: pentru 1 bou 24 cr. m. c. = 42 cr. v. a. 1 vaca 20 cr. m. c. = 35 cr. v. a. 1 juncu s'au juninea 15 cr. m. c. = 26 $\frac{1}{2}$ cr. v. a. 1 porcu 5 cr. m. c. = 8 $\frac{1}{2}$ cr. v. a. 1 óea s'au unu stupu 3 cr. m. c. = 5 $\frac{1}{2}$ cr. v. a.

Si fiindcá Transilvania e forte apta pentru cultur'a viteloru, darea viteloru producea partea cea mai considerabila a contributiunii totale, astfelu, cá in 48 se urcé la sute si mii numerulu acellor'a, cari subtu titlulu contributiunii viteloru, platinu 8 fl. m. c. usau de dreptulu electoralu, de care inse proiectulu ministrului de interne asta-di idespoia.

III. Subtu titlulu de dare personala

(capulu) jobagii platiu 2 fl. m. c. inquilinii 3 fl. servitorii si infirmii 18 cr.

La 1854 introducandu-se provisoriulu contributiunei de pamentu, s'a adoptatu unu altu sistem contributionalu, luandu-se de basa cástigulu atátu la contributiunea caseloru si a venituriloru, cátu si la aceea personala; ear' contributiunea viteloru, care la 48 producea partea preponderanta a dariloru, s'a desfiintiatu cu deseversire,

Darea pamentului, precum amu amintitu, exista si adi, calculandu-se totu doui cubuli de jugáru, in sa darea personala nu mai e cea de la 48, reducandu-se la o cifra incomparabilu de mica. —

Dupa cum arretaramu mai nainte, pana la 48 comunele erau impartite in 4 parti, si agri de pre intregulu territoriu comunalu erau de o potrieva impovorati cu dare, fara consideratiunea calitatii; astadi inse, fara privire la comune, agri de pre territoriu loru sunt classati in 4. 5. 6—8 categoriie, dupa diferitele loru calitati, astfelu, cá pamentulu aratoru de categori'a I. produce o dare de 66 cr. de fiacare jugeru, categori'a II. 42 cr., cat. III. 36 cr., cat. IV. 30 cr., cat. V. 26 cr., cat. VI. 20 cr., cat. VII. 14 cr., cat. VIII. 8 cr., cat. IX. 6 cr., etc. cu alte cuvinte, dupa calcululu mediu, 1 jugeru produce dare directa de 22 $\frac{1}{2}$ cr. Pamentulu de cositu cara-si e impartitu in 5 clase si contributiunea pentru cl. I. este de 84 cr., cl. II. 60 cr., cl. III. 40 cr., cl. IV. 21 cr., cl. V. 10 cr. etc. cu alte cuvinte, dupa calcululu mediu, unu jugeru produce dare de 33 $\frac{3}{4}$ cr.

E necesaru inse se amintimu aici, cá numai in comitatulu Huniadoriei, Albei inferioare, Ternavei si Solnocului interioru, mai departe numai in Trei-Scaune (Háromszék), scaunulu Muresiului si fundulu regescu se afla mutine comune cu pamenturi de acelle, peneru cari se platesce contributiune de 42 cr. (aratu) si 84 cr. (cositu); in celledalte comitate cifra cea mai mare la care se urca contributiunea, este de 40 cr. pentru jugáru de aratu si 60 cr. jugerulu de cositu; ba in scaunulu Odorheiului si in districtele Naseudului si Fagarsiiului, precumu si in celledalte parti muntose, cea mai mare contributiune ce se platesce, este de 14 cr. pentru jugerulu de aratu si 21 cr. pentru jugáru de cositu. Propriamente inse tote aceste nu se tisnu de cestiune, fiindu cá aci nu e vorba de lege ferenda, ci de secundum legem, adeca despre aceea cá inainte de 48 pentru cáte jugere se platiá darea directa de 8 fl. m. c. resp. 8 fl. 40 v. a.

Conformu celloru espuse pana aci desi inainte de 48, pentru pamentulu aratoriu, din care urbarialistii posedau mai multu, se si platiá contributiune mai mare; asta-di inse, pentru pamentulu de cósá, d'in care urbarialisti, conformu celoru catastrale, posedu mai pucinu, se platesce contributiune mai mare. —

Ce mare diferentia a produsu in cifrele contributionale acésta schimbare a sistemulu contributionalu, adeca tassarea pamentului dupa calitate, ear' nu dupa cantitate, — despre acest'a lasámu se vorbesca urmatorele cifre:

La 1848 unu censualistu, care locuiá in vre-o communa de cl. I, conformu celloru espuse subtu nr. I, platiá pentru 8 $\frac{1}{2}$ jugere aratore, per 48 cr.

m. c. resp. 84 cr. v. contributiune totala	6 fl. 93 cr.
Pentru 4 $\frac{1}{2}$ jugere de cosa, per 20 resp. 35 cr. v. jugerulu	1 fl. 50 cr.
Totalu	8 fl. 43 cr.
In comunele de cl. II pentru 10 jugere aratura per 70 cr,	7 fl. — cr.
Pentru 5 jugere de cosa per 35 cr.	1 fl. 75 cr.
Totalu	8 fl. 75 cr.
In comunele de cl. III si IV pentru 12 jugere aratura per 56 cr.	6 fl. 72 cr.
Pentru 6 jugere de cosa per 35 cr.	2 fl. 10 cr.
Totalu	8 fl. 82 cr.

Din aceste se vede in destullu de claru, ca la 1848, jobagii emancipati, cari in comunele de cl. I posedau 13, cl. II 15, cl. III 18 jugere de pamentu cultivatu, plateau contributiune directa de 8 fl. 43 cr. 8 fl. 75 cr. si 8 fl. 82 cr. si usau de dreptulu electoralu; ér daca consideramu, ca jobagii cari posedeau aceste pamenturi, esieau de 2—3 ori pre septimana la lucru domnescu, apoi trebuieau se poséda cellu pucinu câte 2 hoi, si pentru ca se pota trài mai trebuiá se poséda si câte 10 oi macaru, pentru cari platiau conformu punctului II contributiune directa de 1 fl. 36 $\frac{1}{2}$ cr. apoi ajungemu la rezultatulu, ca censualistii din comunele de cl. I se bucurau de dreptulu electoralu, posedendu numai 10 jugere de pamentu cei din comunele de cl. II 12 jugere, cl. III si IV 15 jugere.

Daca dar' d. ministru de interne aru fi pornitu d'in presupunerea, ca jobagii emancipati in Transilvani'a la a. 1848 n'au posedatu nici unu soi de vite, si ar fi díssu, ca dreptulu electoralu in comunele de cl. I. se dobandesce prin posesiune de 13, in celle de cl. II. 15, si in cl. III. de 18 (de 1600 org. □.) jugere cultivate, fiinducá dupa assemenea posesiune se platiá censulu directu de 8 fl. 40 cr. — in acestu casu inca aru fi comissu o injustitia vis-a-vis de jobagii emancipati, inse totusi nu o injustiti'a atátu de flagranta, cumu este aceea pre care a comisu-o la stabilirea censulu electoralu de 8 fl. 40. cr. Caci cine óre platesce in Transilvani'a, darea directa de 8 fl. 40 cr. de la introducerea provisoriuului censualu d'in 1854?

Vomú luá positiunile celle mai insemnate ale provisoriuului d'in 1854 adeca calcululu mediu allu contributiunei pamentulu d'in Transilvani'a, fia acelu-ade aratu séu de cositu pentru ca se devina cu atátu mai aparenta injustiti'a ce se comite fatia cu censualistii; acestu calculu l'amu precisatu prin 22 $\frac{1}{4}$ cr. pentru pamentulu de aratu si 33 $\frac{3}{4}$ cr. pentru pamentulu de cosa, — ceea ce e forte favorabilu pentru proiectulu d-lui ministru de interne, intru cátu, dupa cum amú díssu-o mai susu, in prea pucine comune se platesce pentru pamentulu aratoru censulu de 42 cr. si pentru pamentulu de cosa 84 cr; prin urmare contributiunea pamentulu de aratu si cositu, dupa calcululu mediu face inca mai pucinu de 22 $\frac{1}{4}$ resp. 33 $\frac{3}{4}$ cr.

Actualmente dara censulu are urmatorele proportiuni: conformu sistemulu censualu din nainte de 1848, dupa cum am aretatu-o mai susu, comunele de I clasa platiau 8 fl. 43 cr. pentru 8 $\frac{1}{2}$ jugere de pamentu aratoriu si 4 $\frac{1}{2}$ pamentu de cosa; ér conformu provisoriuului introdussu la 1854 censulu sta astfelu:

Pentru 31 jugere de pamentu aratoriu	6 fl. 93 cr.
Pentru 4 jugere pamentu de cosa	1 fl. 50 cr.
Totalu	8 fl. 43 cr.

In comunele de cl. II la 48 se platiau 8 fl. 75 cr. pentru 10 jugere aratorie si 6 jugere de cosa; provisoriuulu a introdussu 7 fl. pentru 31 jugere ara-

torie si 1 fl. 75 pentru 5 jugere de cosa; in totalu 8 fl. 75.

In comunele de cl. III si IV pentru 30 jugere aratorie	6 fl. 72 cr.
Pentru 6 jugere de cosa	2 fl. 10 cr.
Totalu	8 fl. 82 cr.

Cu alte cuvinte, in sistemulu contributivulu din 48 dreptulu electoralu se dobandea in comunele de cl. I prin posederea a 13 jugere pamentu cultivatu, a-di se ceru 35 jugere; in comunele de cl. II atunci 15 jugere, a-di 36; in com. de cl. III atunci 18, a-di 36 jugere; si cu tote aceste d. ministru de interne nu se sfiesce a spune, ca in privinti'a stabilirei censulu s'a ténutu strictu in limitele sistemulu de la 48. Inse acestu calculu e cellu mai avantajosu pentru proiectulu d-lui ministru de interne, deorace in celle mai multe comitate, districte si scaune a-di nu mai asiá pote cine-va se usodie de dreptulu electoralu, daca posede 40—80 jugere pamentu cultivatu; si pentru acest'a, dreptu esemplu, citédia catastrophele comuneloru din Csik-szék.

Inca adunarea deputatiloru din 1848 a fostu accentuatu necesitatea conservarei censulu electoralu din Transilvani'a, cu admitterea unoru modificári. Camer'a a insarcinatu pre guvernulu, ca se-si procure actele necesare si se pregátésca unu proiectu de lege in sensulu acestu-a. In timpul de 6 anni espirati de atunci, guvernulu ar fi pututu se descopere si se-i spuna chiaru pre nume pre toti acei-a, cari au usatu de dreptulu electoralu la 48, arretandu si câte jugere de pamentu posedéa atunci unu electoru; ministru inse a adunatu multe acte privitorie la cestiune, dar li-a ignoratu tocmái pre acelle, de cari ar fi avutu mai mare trebuintia, adeca actele din cari ar fi pututu se se lamurésca pentru cátu anume pamentu cultivatu se plateau atunci aci 8 fl. 40 cr.

Macar cá, abstragandu demuile cheltuite spre acestu scopu cu adducerea archiveloru la Bud'a, cea mai mare parte a tableteloru censuale potea se le gátésca in biuroulu Directiunei dessarcinári pamentulu din Transilvani'a; ear' cei ce cunoscu sistemulu contributivulu d'in nainte de 48 — si este preste putintia, ca se nu-lu cunosca macar unulu din cei 157 amplotiati ai ministeriului de interne aru fi pututu se scia, ca pentru acestu scopu nu avea trebuintia decátu numai de patru tablete, deorace comunele transilvanene erau impartite in patru categorii; pentru fia care categoria avea dar' trebuintia de câte o tableta, d'in care ar fi pututu se calculeze cu deplina sigurantia, ca: in comunele de cl. I. se platiau cei 8 fl. 40 cr. pentru 13, in cl. II. pentru 15, in cl. III. si IV. pentru 18 jugere cultivate; din aceste totodata ar fi pututu se se convinga si despre relatiunea ce essistá in 48 intre pamentulu aratoriu si acellu de cosa; ear daca aru fi voitu se affe si dispositiunile provisoriuului introdussu la 1854, si ministru de finaceie i-aru fi parutu prea difficila sectiunea catastrale spre a o consultá, atunci nu avea, decátu se citésca in deplina comoditate pag. 30. din opulu lui M. Szepessy intitulatu „Sistemulu contributivulu allu imperiului austriacu“ si acolo aru fi gasitu espusu cu cifre positive, ca dupa calcululu mediu in Transilvani'a venitulu curatu allu unu jugeru aratoriu este de 2.22, pentru care compete o dare de 10%, adeca 22 $\frac{1}{2}$ cr. v. a. ear venitulu allu unu jugeru de cosa este de 3.37, pentru care eara-si per 10% compete o contributiune de 33 $\frac{3}{4}$ cr.

Ba in intervalulu de 6 anni, on. ministru poté se arrete cu de-amenuntulu chiaru, cine anume dupa câte jugere platea censulu de 8 fl. 40 cr.; in casulu acestu-a apoi de siguru n'ar fi stabilitu censulu de 8 fl. 40 cr. s'au daca totusi l'ar fi stabilitu, cellu pucinu s'ar fi aflu in positiunea de a poté observá asupra emendamentulu deputatulu Transilvanianu Carolu Torma, ca este bine

se se multiamésca cu § 6 allu proiectulu de lege, deorace acei allegatori, cari in 48 si-practicau dreptulu cu o posesiune de 13, 15, 18 jugere, a-di o facu cu o posesiune de 35, 36 si 36 $\frac{15}{33}$, ba in scaunele Csik-Udvarhely si alte tienuturi muntóse inca si cu câte 40—84 jugere.

In intielessulu § 3 din proiectulu de lege, in comitatele Zarandului, Solnocului centralu, Crasnei si in districtulu Chioarului, de si la 48 pre acolo inca essistau acelle-a si relatiuni censuale ca in Transilvani'a, dreptulu electoralu este legatu de o posesiune de 8 jugere de pamentu, fiacare jugeru consistente din 1200 stangeni cuadrati; si in contra acestei-a deputatii din Ungari'a propriu díssa n'au redicatu nici o voce; a trebuitu se vina d. Carolu Torma spre a o combate, pentru ca nu cum-va se fia cu cáti-va mai multi allegatori din poporu. De ce se si aiba poporul dreptulu electoralu? Séu nu e de ajunsu ca si pote sacrificá averea si sangele pentru binele comunu?

Acum'a intrebú, ce se gandésca bietulu urbarialistu din Solnoculu centralu, candu o se véda, ca vecinulu seu din Chioaru este alegatoru cu o posesiune de 6 jugere catastrale, pre candu densulu e lipsitu de acestu dreptu, cu tote ca este proprietaru a 34 jugere de pamentu? Negressitu va gandi multe de tóte, numai aceea nu, ca este concetianu cu vecinulu séu; totu astfelu se va intemplá si cu urbarialistulu din Alb'a inferiora si Hunedor'a, candu va vedé pre vecinulu seu din Zarandu cu o proprietate de 6 jugere catastrale folosindu-se de unu dreptu, pre care densulu cu o proprietate de 40—50 jugere nu-lu are.

Dupa tote aceste camer'a deputatiloru nu pote face altu-cev'a, decátu s'arunce o privire in tabletele catastrale din 48 alle celloru 4 categorii de comune, si convingendu-se din elle, ca la 1848. in comunele de cat. I. dreptulu electoralu corespunderu censulu de 8 fl. 40 cr. se obtineá prin posesiunea de 13, in cl. II, de 15, in cl. III. si IV. de 18 jugere pamentu cultivatu, — se declare, ca dreptulu electoralu in Transilvani'a va fi si pre viitoru rezultatulu unei posesiuni de 13, 15, si 18. jugere. Cari au fostu comunele de categorii I., cari de a II., III. si IV. acést'a se póte gasi in legea urbariala a Transilvaniei, din an. 1846. Arruncandu o privire in acest'a lege, d-ni deputatii aru poté se si cáscige si convinctiunea, ca, in intielessulu acestei legi sanctionata la 1846. de Maj. Sa Ferdinandu V, dar' introduse in practica d'in causa evenimenteloru sangerose din 48, — patrariulu ($\frac{1}{4}$) de sesiune urbariala in comitatele transilvanene si in scaunele secuesci ette represintatu in comunele de categorii I. prin posesiunea unu pamentu cultivatu de 2 $\frac{400}{1600}$ jugere, in com. de cat. II. prin 8 $\frac{1200}{1600}$ jugere, ear' in celle de cat. III. si IV. prin 6 $\frac{1200}{1600}$ jugere.

Gimnasiale slovacese in Ungari'a superioare.

In congregatiunea, ce comisiunea reprezentativa d'in comitatulu Soliului a ténutu la miediuoculu lui Aprile a. c., sub presiedinti'a vicecomitelui Grünwald, se fece si se primi propunerea: „ca in altulu guvernulu se fia recercatu a inchide gimnasiale slovace din Nagy-Rócze, Turócz-Sz.-Márton si Znio Váralja pentru direptiunea loru panslavista si tendintiile loru tradatorie de patria, séu a le strafórmá (de siguru in gimnasia magiare); éra resolutiunea acést'a a o comunicá toturoru jurisdictiuniloru tierrei, pentru spriginire.“ Acestu conclusu nu se bazeza pre nici o motivare mai de aproape, si nu produce nici o fapta positiva. Pentru a-i arretá genosea, s'ervesca urmatorei a deslucire.

Dlu vicecomite Grünwald si-puse carulu in pietre a combatesi, deca se pote, a nimici tote miscárele si nesuintiele slovacese, fia

acelle ori cátu de curate si salutarie. Pentru acestu scopu, precum se vorbesce, si miediuoculu de la guvernulu una subventiune anualu de 10,000 de flor., cu care edá un diurnalu in limb'a slovaca sub titulu „Swornost“, va se dica Concordia. Inse conca d'i'a, ce dinsulu o predica in acestu diurnalu, o intielege asié, ca slovacii se se debrace de nationalitatea loru, ca de unu vementu vechiu, si se iee flintia maghiare. D'insulu staruesce a face pre slovacii se prece ca ei propriamente n'au trebuintia de nece scola slovaca, dupa ce pruncii loru si a sciu slovacese; mai de parte ca nu se cárti de scola slovacese, dar apoi neci i vetiatori de treba nu se capeta intre slovacii aceste tote numai la magiari se afla, si pruncii de slovacu numai asié se potu cultivu cum se cade, deca invetia maghiaresecole maghiare. Dinsulu dedios si batjose neincetatu pre professori si scolele slovacese, pre barbati cei mai meritati si stimati ai slovaciloru, precum si tote institutele loru de cultura: Societatea literar „Matica“, societátile de lectura, ajutorare altele; cu unu cuventu dinsulu staru a fa pre slovacii se despretiuesca si se se infunde totu ce éra chiamatu a-i cultivá si a radica spiritualminte si a li ajutá intradveru. Dar' dinsulu trebui se face esperitá noplacuta, ca „Swornost-ulu“ seu numai nu si-a ajunsu scopulu, ci a produchiaru contrariulu intentiuniloru sálle. Poporul slovacu se tredi consciinti'a sine din ce ia ce mai tara; din tote partise aretá o interessare calduroa d' institutetele de cultura si diruri desse incurgá pentru „Matica“ si pentru gimnasia. De data se latí faim'a, ca unu binefacatoru ce vrea se remana nonumitu, voiesce se teze 100,000 de fl. pentru scopuri literare mai virtosu pentru institutele de cultura le slovaciloru. Acesta fama fece pre Grünwald se recurga acum la unu mediu drasticu. Dinsulu conchiamá o congregatiune comitatense, care — precum spune din funte credibile — afara de oficialii comitatului a constatu cam din di: unuspredice terrani, commandati ad pre langa instructiune caventa, prece acést'a de sine se intielege. In modulu se st'a n'a fostu greu a scote la calle acéar resolutiune umana si filantropica. Dlu vicecomite a vrutu s'arete inaltulu guvernulu deca nu trage in daru subventiunea de 10,000 de flor. Dinsulu neci n'aflá necesariu a motivá denunciatiunea: pentru ca scieá bi ca pre langa prejudetiurile atátu de langa contr'a slavismului, acusarile sálle ori de de nemica si calumniatoric, totu-si voru crediementu. Si dorere, nu se insiellá.

Cei essaltati usioru se lassara a se mstificá si irritá si d'odata tipara multe jurisdictiuni si mai tota diurnalistice a maghiarésca focu si perire asupra incriminateloru gimnasia slovacese. Ci se vedemu cum se portara jurisdictiunile celle mai de aproape caror'a li se tramisse famos'a resolutiune Representantii cetatei lib reg. Neoplant au pus'o la o parte. Assemenea se fece si cet. lib. reg. Bries. Liebethon, Krament Putancz, a. a. Totu asié fece si comisiune reprezentativa a comitatulu Turócz, pre acaruu teritoriuu jacu doue din gimnasia denunciate, cellu din Turócz-Sz. Márton celu din Znio-Váralja. In totu casulu se presume cu siguritate, ca in jurisdictiunumite mai in urma acesta afacere a gansioloru slovacese s'a tractatu in modu nepreocupatu, mai cu ratiune si mai ecubilu si s'a apretiatu cu mai essacta sciencia de causa, de cátu in congregatiun din comitatulu Soliului. Inse-si gimnasia si patronatele loru d'edera declaratiuni favorabile, cari se publicara in diurnalslovacese.

Inaltulu ministru dorere totu de gát'a a plecá urechi'a la ori ce insinuatiereutatosu contr'a slavismului, si candu vorb'a de celle mai sante interesse ordinau numai decátu cercetare rigurosa si incerdintiá cu acést'a in privinti'a gimnasiale protestante pre superintendentii respectiveloru.

Cu privire la gimnasiulu d'in T-Sz. Márton, superintendentele Geduly, in acáruu tractu se afla gimnasiulu, fece numade-cátu unu raportu demnu, spunendu, ca dinsulu nu se sente chiamatu a essam-

fundatiunei, precum au arretatuzi in annulu trecut.

Iosifu Sterca Siulutiu.

Blasiu, 12 Juniu, 1874.

La provocarea ce mi-facu „mai multi“ de pre Vallea Muresului in Nr. 37-38. — 1874. „Federat.“ pentru a da Onoratului publicu cetitoriu date detaiate despre starea fundatiunei „Siulutiane“ (bani, avere, si processe; si inca si atunci nu in Blasiu, ci in Sabiu, unde eram in agende officiose de alle Archi-dieceesi.

Me grabescu dara, pr'in acellu-a-si stimatu dñariu a respunde Domniloru „Mai multi“, cari me provoca, ca sosindu a casa de la Sabiu, am facutu numai decatu intrebare la Vener. Consistoriu, cumca ore nu voiu face vre unu inconvenientu, decum-va voiu da Domniloru „Mai multi“ responsulu, ce mi-lu ceru? unde s'a aflatu de bine a se decide, ca raspunderea mea Domniloru „Mai multi“ nu numai nu se va considerá de inconvenientu: ma Rs. Dni Canoniciu Administratori, — fostulu si cellu actuale, — la recusiuniunea mea: se-mi dee totu succursulu, ca responsulu meu in tota privintia se pota deveni unu ce intregu si satisfactoriu predeplinu onoratului publicu interesatu.

Ecce dar' sarcina pre umerii mei, una sarcina destullu de grea si acest'a, care, avendu multe asemeni si mai mari si mai mice, inse mai pucinu placute, cari trebue se le implinescu extra seriem si gratis: apromittu a-o implini ce e dreptu si acest'a; dar' convolutulu de acte fiindu forte voluminosu, si ramificatiunile causei inse-si catu de bine imprasciate: venidu prin acest'a a cere de la Domnii „Mai multi“ se aiba bunetatea d'a fi cu rabdara pana voiu ajunge la tempu, ca se me potu appuca de acellu responsu; pentru ca io stau multoru spre dispusetiune, sum inse silitu ai considerá mai multu pre cei, cari mi-defigu termini peremptorii; — Era onorab. Redactiunea „Federatiunii“ este rogata a publica la tempulu seu responsulu care, conformu materiei, nu pote fi scurtu.

Dr. Iacobu Brendusianu

jurium inspectore si advocatulu clerului.

VARIETATI.

Artistulu Ionescu cu soci'a sa rentorcandu-se de la Vienn'a si Pest'a va tiené câte-va representatiuni in urmatorelo orasie: Aradu in 18., 20., si 21 Iuniu st. n. — Timisior'a 23., 24. si 25. Apoi va da câte doue representatiuni in Biserica-Alba, Orsiov'a si Mehadia. Dorimu se fia imbraciatu intre romani, cellu pucinu asiá precum fu la straini.

(Multiamita publica) Pr. Ssa Parintele Eppu allu diecesei rom. gr. cat. de Oradea-M. Ioane Olteanu, luandu in consideratiune miser'a stare in care me afflu ca invetiatoriu ingreniatu cu familia si prevediutu cu pucina lefa s'a induratu a-mi intinde unu ajutoriu, ce pentru situatiunea mea si a familiei melle in lips'a actuale generala, au fostu unu actu de rara binefacere parintesea, pentru care rogu pre Ddiu, ca se dee Eppulu nostru vietia indelungata spre binele basericei si a natiunei nostre romane. In Vadu (Crisiu-rapede) 9. Maiu, 1874. N. Tontiu, invetiatoriu rom.

(Cium'a orient. de vite) se ivin districtulu Severinului in comunitatile: Iablaniti'a si Secviti'a. Se luara numai decatu mesurile necess. spre opprimerea ciumei. Tergurile de vite se opprima pre territoriu districtulu Severinu asemene se sistá incarcarea si descarcarea viteloru cornute si a producteloru loru pre tote statiunile societati de navigatiune pre Dunare, situate pre territoriu acestui comitatu; a fara de acest'a, tote productele crude de animale pre catu timpu va grassá cium'a, voru fi supuse la cercetarea politie viterinarie.

(Multiamita publica). Subscriisii si-tieniu de cea mai placuta detorintia a aduce multiamita publica stimatiloru Dni,

cari au binevoitu a ne tinde mana de ajutoriu la maijalulu ce s'a tienutu in 24 Maiu a. c. cu scolarii d'in Sinc'a-vechia si Siercaiti'a si anume:

Onorab. D. Iosifu Stoic'a notariu cerculzi de Sinc'a-vechia, pre langa offertu-i de 1 fl.; a mai prevediutu pre scolarii d'in ambe communele cu vidualie in decursulu intregi d'ille. Mai primiramu apoi de la on. Dni Nicolau Raicu, parocu Sinc'e-vechie, Nicolau Ratiu, jude com. Ioanu Strimbu, Nicolau Puiu comerciantu câte 1 fl. v. a. Nicolau S. Pop'a, 1 fl. 5 cr. Nicolau Moldovanu (collectore), Iacobu Satu econ. Alesandru Satu, Iulianu Munteanu invet. sec. in Sinc'a-v. Nicolau Burtanu economu câte 50 cr. D'in communa Siercaiti'a de la On. DD. Nicolau Barbatu, parocu, Georgiu Bucuru Oancea, econ; Georgiu G. Sdraila, câte 1 fl. v. a. era de la Ioane Trighenciu 20 cr. Subscriisii inca au contribuitu câte 1 fl. v. a. era amabil'a si stimat'a Domna Carolin'a Alutanu ni-a lucratu admirabilu si gratuitu flammur'a nationala pentru scola Sinc'e-vechie.

Toti stim. DD. mai susu amentiti si stimat'a Domna, primesca multiamita nostra cordiale pentru generositatea arretata facia de acestu scopu sublime, si fia siguri ca voru fi ne-uitaveri d'in fragedele anime alle surcelleroru tenere. Sinc'a-vechia, 30. Maiu 1874. Ioanne Popu, inv. prim. in Sinc'a-vechia, Georgiu Barbatu, inv. Siercaitiei.

(Multiamita publica.) Societatea de lectura „Innocentiu Miculu-Clainiana“ a teologiloru d'in Blasiu, aduce cordiala multiamita Onor. Domnu Ioanu Vladu cooperatoriu in Schaldorf, carele, cu occasiunea ordinarei salle, doná acestei societati 5 fi. v. a. — Blasiu, 9. Iun. 1874. — Teod. Domsia pres. soc. Teod. Crisianu, not. cor.

(† Necrologu). In 15 Maiu, an. cur. rapl era mortea pre unu pastoriu sufletescu, pre Andreiu Bndu, fostu preutu in Boereni, care cu zelu neobositu au grigitu de turm'a sa, si infrantu de dorore perdiendu-si cu câte-va lune mai nainte: soci'a si doua fiice in morbulu epidemicu de colera, — lassandu in doliu pre trei fii: Ioanu, Andreiu teologi, si Augustu studentu, in cari aveá tota sperentia si fericirea; precum si pre numerosii sei consangeni si turm'a lui incredintata cari cu toti d'mpreuna poftescu ca se-i fia tierri'n'a usiora si memori'a neuitata! Gherla, 10 Maiu, 1874.

E. . . . . Manu.

(Sponsalie.) Talentatulu june dl. Dr. in medicina Ioanne Mog'a d'in Sabisiu au incredintiatu dominec'a tr. (in 15 Jun. a. c.) pre amabil'a domnisoru Anna Bolog'a d'in Sabiu, fiic'a dlui Iacobu Bolog'a Consil. de Curte in pensiune. — Ddiu cellu ce au reversatu in abundantia darurile salle a sup'a sponsoru, se li dee fericire deplina! ca se fia spre buccuri'a parintiloru si spre binele natiunei rom.

(Anticitati romane). Cetatianulu G. Popu din Bud'a vechia, cu occasiunea transformarei cellariulu seu, affla anticitati de pre tempulu Romaniloru. — Objectulu inventatu e unu altariu de promisiune ce fu oferitu lui Augustu Silvanu Silvesteru de catra C. I. Proculus si de fratii M. Aureliu si V. Luciu. Altariulu, macaru ca i-lipsece partea inferioara totu-si e pretiosu deci proprietariulu amintitu o doná muzeulu nat. ung.

Anunciu.

Nr. 104 1874
Pres.

Conformu conclusiunei luate in siediintia comitetului Associatiunei Transilvane d'in 12 Maiu, cal. nou, a. c. §. 48, adunarea generale a Associatiunei Transilvane pentru annulu corrente 1874, se va tiené la 10-11 Augustu cal. nou, a. c. in oppidulu Dev'a.

Ceea ce prin acest'a in sensulu §§-loru 14, 21 si 25 d'in statute, se aduce la cunoscentia publica.

De la presidiulu Associatiunei Tran-

silvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu. Sabiu, in 13 Jun. 1874.

Iacobu Bolog'a, m. pr. Ioane V. Russu, m. pr. vpresiedinte secretariu II.

Sciri mai noue.

Vienn'a, 13 Jun. Diariulu off. „Wiener Abendpost“ edit. de asta-di, confirma convocarea camereloru provinciali, si anume pentru Goriti'a la 19 Aug. pentru Trieste la 29 Aug. era pentru celle lalte provincie pre diu'a de 15 Sept. an. e.

Veneti'a, 13 Jun. Congressulu catoliciloru primu propunerile pentru parteciparea la institutele de binefacere, pentru essoperarea instructiunei crestine in scolele municipali, — p. parteciparea la alegerile administrative si la alegerea comisiunii pentru infintierea de universitati.

Paris, 13 Jun. Conte de Sainte-Croix, pentru attentatulu in contr'a lui Gambett'a, fu judecatu la reclusiune de siesse septemane, era cei lalti arrestati la reclusiune de câte 8 pana la 30 de dille. — Centrulu stangu va presentá Luni propunerea pentru proclamarea republicei cu presiedinti'a de siepte ani a lui Mac-Mahou, admittendu totale seuu partiale constitutiune republican.

— Elliot, gener. Carlstiloru, sosi aici.

Madridu, 13 Jun. Guvernulu Spaniei este decisu a reclamá era, dupa mortea Ponteficelui, dreptulu regiloru de Castili'a si a intreveni la alegerea noului Pontefice.

Bucuresci, 13. Jun. Sesiunea extraordinaria a corpuriloru legiutorie se inchise asta-di prin unu discursu de tron allu Domnitoriulu.

Vienn'a, 15. Jun. Ministrulu com. de resbellu bar. Kuhn si-dede demisiunea; in loculu lui va fi numitu gen. Koller actualminte guvernatoriu (locutieninte) allu Boemiei.

Paris, 14. Jun. Stang'a moderata si estrema, tienendu adunare, luara urm. conclusu „cu tote ca d'in principiu facemu oppositiune in contr'a adunarii natiu. ca potere constitutiva, pentru ca se assecuramu inse republic'a in contr'a atacuriloru bunapartistiloru, vomu votá urgentia proiectulu de constitutiune, ce centrulu stangu lu va presentá in sied. de luni“ (15. Jun.) — Clemenceau provocá de nou prin scriessore la duellu pre Cassagnac, infruntandu-lu ca n'are semtiu de onore. Clemenceau dice: diece deputati republicani stau gat'a a se bate inse numai cu deputati bunapartisti. — Cassagnac respundiendu declina in modu despretiutoriu d'a se bate cu Clemenceau

Veneti'a, 14. Jun. Congressulu catoliciloru luá conclusulu a staruf pentru tienerea cu santientia a serbatoriloru, luá apoi mai multe concluse relativu la reuniunile bes. catolice, si a instructiunii in religiunea crestina.

Madridu, 14. Jun. Scirile d'in London dau sperare, ca recunoscerarea guvernului ispanicu (republicanu? Red.) d'in partea Angliei este imminente.

Constantinopole, 14. Jun. Port'a are fonduri de ajunsu (credat Judaeus Apella!) spre a-si implini tote oblegamintele, cari espira in Iuliu, numai cambiele cu scadenti'a in aceea-si luna, se voru prelungi.

Belgradu, 13 Jun. Se assecura ca principele Milanu n'au datu deputatiunii regnicolari responsulu, ce i-se

attribue, si ca acelle cuvinte sunt si simplu inventate. — Petroieviciu in loculu lui Zuchiciu, numitu agallu Serbiei la Bucuresci.

Vienn'a, 16. Jun. M. Sa imp. se fla in castrele milit. de langa Bruck „Tageblatt“ vre se scia ca Archid. Albrecht actualminte inspectoru allu armatei are se fia numitu pre supr. pre tota ostirea (Armee Obermandant.) Diariulu off. de Vienn'a (de asta-di) publica urm. autogru imp. ministrulu com. de resbellu K. redicatu d'in functiunea act. este numitu generalu commandante in tiu; — bar. Koller, guvernatoriu allu Boemiei este numitu ministru de resb. — bar. John, gen. com. Gratiu este numitu capu. statulu joru; bar. Ios. Filippovicu command. in Brunu, este numitu gen. com. la Prag'a, — bar. Fran. Filippovicu, act. com. milit. in Casier este numitu gener. de artill. si e mand. in Brun, — gen. maj. Striski de capu officiuului presidiale la nist. imp. de resb. — gen. maj. Schafner de com. forteretiei si terri Budapest'a; in fine bar. Weber locuten. in Moravi'a este numitu aceea-si calit. in Boemi'a.

Versali'a, 15. Jun. Adunarea relega la comiss. de cons'it. propunerea republicei si primu propunerea de gentia cu 345 voturi contr'a 341. Larochevoucauld fece propunerea tru restaurarea monarchiei, adu respinse propunerea. Guvernulu nu tecipa la discusiune lassandu adu deplina libertate de actiune.

Vienn'a, 15 Jun. Curtea supr. dec. decise d'in incidentulu unui re ca cununile inchiaiate de preuti lici-vechi nu sunt valide. — Imperu merse, d'in caus'a ploiei a castrele de la Bruck. — Numirea celui Albrecht de pref. supr. arm centesteza. — Schimbarea in minist. resb. involve schimbarea si in sist. milit. — „Vaterland“ atribue s bari mare insemnetate politica in vinti'a Boemiei.

Cremsu, 16. Iun. Clirono Rudolfu merse asta-di la 8 ore d'neti'a spre a cerceta ostile esser pre campulu satulu Meutern. — ssindu privi tote operatiunile fa precum si la ocuparea siantulu assaltu.

Paris, 12 Jun. Asta-di la am fusere inca vre diece insi arrestati in (curtea callii ferr.) St. Lazaru. Com. ministeriale decise a suspinde pre 14 diarielu „Pays“ „Rappel“ si „XIX S

Burs'a de Vienn'a, 4 Jun.

Metallice 5%	68
Imprumutulu nat. 5%	72
Sorti din 1860	108
Actiunile bancoi	97
Actiunile instit. de creditu	152
Obligatiuni rurale ung.	74
„ „ Temisiane	74
„ „ Transilvane	74
„ „ Croato-slav.	78
Londonu	111
Argintu	108
Galbenu	8
Napoleon'd'or	8

ALESSANDRU ROMAN

Propriet., edit. si red. respundiet